

Fjala e Kryetares së Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare – Zj. Elisabeta Gjoni**Sektori financiar jo-bankar në Shqipëri****Perspektiva të mëdha të rritjes e zhvillimit****Mirëdita zonja dhe zotërinj, miq dhe kolegë!**

Kam kënaqësinë të flas në këtë forum prestigjioz stimulues intelektual. Është hera e tretë që ky Forum mbahet në Tiranë dhe mbajtja e një sesioni të veçantë mbi perspektivat e sektorit financiar ka një rëndësi të madhe. Prezantimi im bën një përmbledhje të shkurtër të gjendjes së tregjeve financiare jo – bankare në Shqipëri, me fokus mundësitë e mëdha që ato kanë për t'u zhvilluar vullshëm brenda një kohe të shkurtër.

I. Sigurimet**Sigurimet do të kenë një zhvillim të madh në vitet në vijim**

Viti 2007 ishte një vit i jashtëzakonshëm për tregun e sigurimeve që u rrit dhe u zhvillua në një klimë shumë të favorshme. Rritja e ekonomisë në vend dhe vetë ambienti i stabilizuar i sigurimeve gjetën pasqyrim në fitimet e larta të këtij sektori.

Pavarësisht zhvillimeve pozitive, tregu mbeti i orientuar në sigurimet e detyrueshme motorrike që zunë rreth 65% të të ardhurave nga primet e sigurimit për vitin 2007. Sigurimet e jetës zënë rreth 7% të totalit të tregut. Penetrimi në sigurime u rrit në vitin 2007: primet për frymë arritën në 20 USD krahasuar me 15 USD në vitin 2006, ndërsa raporti i primeve mbi PBB ishte 0,58% në krahasim me 0,5% në 2006. Gjithsesi, penetrimi i sigurimeve në ekonominë e vendit mbetet në nivele të ulëta po të krahasohet me vendet e tjera të rajonit dhe Europës.

Duhet përmendur që zhvillimi i shpejtë i sektorit bankar, si edhe i investimeve publike në infrastrukturë ka ndikuar në zgjerimin e portofoleve të sigurimit në fushat e pronës dhe ndërtimit.

Nisur nga rritja, zhvillimet dhe ngjarjet e veçanta, viti 2007 mund të konsiderohet si “**Viti i Sigurimeve në Shqipëri**” që i çel rrugën një dekade të tërë të sigurimeve.

- Kapitali minimal i shoqërive të sigurimit u përshtat sipas kërkesave të direktivave Europiane në nivelin 3 milionë Euro, ndërsa më parë ishte rreth 700 mijë Euro. Përshtatshmëria e kapitalit ka një rëndësi jetike në menaxhimin e rrezikut. Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare kërkon kapital të përshtatshëm, provigjone të mjaftueshme për të mbuluar përgjegjësitë e marra në sigurim, apo detyrimet e tjera. Rritja e kapitalit minimal në nivelin e 3 milionë Eurove në një klimë ekonomike të favorshme përbën një garanci për të rritur e zhvilluar tregun sipas parametrave dhe standardeve të pranuar ndërkombëtarisht.
- Gjatë 2007, u realizuan investimet e para të huaja në shoqëritë private të sigurimeve në Shqipëri. Uniqa Group Austria, TBIH Financial Services N.V. e mbështetur nga Vienna Insurance Group dhe Grupi ASPIS kanë tashmë zotërimi influencuese në shoqëritë Shqiptare të sigurimeve. Privatizimi i plotë i INSIG-ut është në proces dhe tregje prestigjioze kanë shprehur interesin e tyre në këtë drejtim.
- Rritja vjetore ishte 30% në 2007 dhe është me interes të përmendet që sigurimet vullnetare të jetës dhe jo –jetës u rritën me ritme të kënaqshme.
- Totali i aktiveve të tregut të sigurimeve u rrit me rreth 17%, ndërsa aktivet likuide të strukturuar në depozita me afat dhe bono thesari u rritën me 45%. Kjo tregon për një tendencë pozitive të investimeve likuide në sektorin e sigurimeve.

- Aftësia paguese u rrit me 35% krahasuar me 2006.
- Procesi i mbikëqyrjes u pasurua me elementë të mbikëqyrjes me bazë riskun, siç ishte përfshirja në analizë e testeve dhe raporteve IRIS.
- Për herë të parë u vu re strukturimi në formën e grupit, çfarë kërkoi edhe përshtatje në sistemin e rregullimit dhe mbikëqyrjes.

Pati përpjekje të konsiderueshme për të promovuar produkte të sigurimeve që ndihmojnë zhvillimin e shëndoshë të bizneseve të tjera dhe janë jetësore për mbrojtjen e interesave të publikut. Së shpejti pritet një rritje thelbësore në portofole të veçantë të sigurimeve që mbulojnë përgjegjësinë e operatorëve të karburanteve, ndërtuesve, hoteleve, minierave, bujqësisë, etj. Puna tashmë ka nisur në hartimin e programeve të sigurimit për mbrojtjen nga katastrofat natyrore në shkallë vendi.

Reforma e nisur nga Qeveria në sigurimet e shëndetit do të nxitë penetrimin e sigurimeve me një gamë produktesh të shëndetit. Hapi i parë i rimbursimit të medikamenteve pritet të shoqërohet së shpejti me rimbursimin e shërbimeve të tjera parësore dhe dytësore.

Zhvillimet e nisura në 2007 do të nxiten më tej edhe nga prania e investitorëve të huaj prestigjiozë, që pritet të ndikojë në një përjasje bashkëkohore të shoqëruar me praktika të mirë orientuara të biznesit.

II. Si investojnë shqiptarët për të ardhmen e tyre? – Pensionet

Le të shqyrtojmë pyetjen: A qëndron shprehja se një komb plaket para se të pasurohet në rastin e Shqipërisë?

Përgjigja lidhet ngushtë me strukturën demografike dhe zhvillimin ekonomik të një vendi. Bazuar në shifra, është e qartë se kushtet në Shqipëri janë shumë më të favorshme se në vende të tjera të Europës. Siç dihet, Shqipëria ka një popullsi të re (me moshë mesatare 32 vjeç), më shumë se 2 milionë banorë janë në midis moshave 15 dhe 65. Treguesi tjetër, ai i rritjes ekonomike konsiderohet shumë i qëndrueshëm gjatë viteve të kaluara, në nivelin e rritjes vjetore midis 5% dhe 7%.

Në këtë këndvështrim, fuqia punëtore e aftë për të zhvilluar ekonominë e vendit dhe për të gjeneruar të ardhura personale, mund të konsiderohet si një forcë e madhe që krijon të mira materiale për të tashmen dhe kursime për të ardhmen. Për të nxitur kursimet për të ardhmen, nevojiten edhe lehtësira fiskale. Qeveria mund të inkurajojë banorët të kursejnë vullnetarisht pjesë të të ardhurave të tyre për t'i përdorur në të ardhmen. Punëdhënësit duhet të bëhen pjesë e kursimeve në grup, në rast se lehtësirat fiskale janë të konsiderueshme dhe mund të ndikojnë në menaxhimin më të mirë të bizneseve të tyre.

Aktualisht ka vetëm tre shoqëri të pensioneve private suplementare në treg dhe kontributi total llogaritet në 32 milionë lekë për vitin 2007.

Mosha e re e popullsisë dhe rritja e ekonomisë japin shpresa të mëdha të zhvillimit të tregut të pensioneve vullnetare në Shqipëri.

III. Letrat me vlerë

Tregu i letrave me vlerë të Qeverisë po bëhet gjithnjë e më tërheqës për investitorët vendas e të huaj. Nga pikëpamja e riskut, stabiliteti makroekonomik, përfshirë këtu një kurs të stabilizuar të këmbimit të monedhës, mundëson një kombinim të favorshëm të kthimit me riskun.

Zotërimet e individëve dhe institucioneve jo – bankare në 2007 ishin vetëm 5% e 3 bilionë Eurove të emetimeve totale. Gama e maturiteteve është zgjeruar gjatë vitit 2007, përfshirë këtu emetimet për herë të parë të bonove 2 dhe 5 vjeçare, ndërsa emetimet e bonove 7 vjeçare kanë nisur tashmë. Emetimet vendase janë në pjesën më të madhe në Lek, por ndërkohë Ministria e Financave ka emetuar letra me vlerë në Euro me kohëzgjatje 2 vjeçare dhe po sheh mundësinë e bonove Europiane në tregjet ndërkombëtare të kapitalit brenda vitit 2009.

Infrastruktura e tregtimit është përmirësuar. Investitorët mund të hyjnë në ankandet e tregut parësor nëpërmjet ndërmjetësve (bankave). Përmirësimi i marrëveshjeve të pastrimit dhe rregullimit pritet të rritë vëllimin e tregut dytësor në të ardhmen.

IV. Elementë të rregullimit dhe mbikëqyrjes

Ngritja e AMF-së sipas modeleve më të mira ndërkombëtare përbën një sinjal të qartë të konsolidimit dhe standardizimit të regjimit rregullativ dhe mbikëqyrës.

Mbikëqyrja nuk nënkupton konfrontimin midis palëve, por udhëheq drejt rregullit universal të ligjit.

Përpyekjet e kryera nga AMF në përmirësimin e rregullimit dhe mbikëqyrjes janë kombinuar më së miri me përfshirjen e platformës së integruar informatike që përfshin sisteme të ndryshme si qendra e të dhënave të sigurimeve motorrike, sistemi i raportimit elektronik, sistemi GSRM, etj.

V. Përse të investoni në tregjet financiare jo – bankare në Shqipëri?

Stabilitet politik

- integrimi Euro-Atlantik është synimi kryesor i vendit

Pamje pozitive e ekonomisë

- rritje e PBB-së dhe kontroll mbi inflacionin
- investime publike dhe infrastrukturore
- zgjerim i sistemit bankar
- pritshmëri optimiste mbi zhvillimet në sektorë të rëndësishëm si energjia, ndërtimi, turizmi, minierat, etj.
- përmirësim i ambientit të biznesit dhe lehtësira fiskale

Rregullim dhe mbikëqyrje më e mirë

- AMF e ngritur sipas modeleve më të mira të integritit të mbikëqyrjes së sektorit financiar jo – bankar
- përshtatje e rregullave me standardet ndërkombëtare dhe direktivat Europiane me synim zhvillimin e shëndoshë të sektorit
- përfshirje e elementëve të mbikëqyrjes me bazë riskun, mbështetur nga platforma informatike

Rritje e eksperiencës dhe ekspertizës

- numër në rritje i ekspertëve financiarë në vend
- motivim i profesioneve të veçanta, përfshirë aktuarët, kontabilistët, trajtuesit e dëmeve, etj.